

Vraaggesprek met Véronique van den Engh

Véronique van den Engh is de organist titulair van de Sint-Janskathedraal en bestuurslid van de Stichting Orgelkring 'Hendrik Niehoff', die de orgelconcerten in de Sint Jan organiseert. Ook Wies van Leeuwen zit in het bestuur. Hij werd in 2011 voor die functie gevraagd door de voorzitter, Jacques van den Dool, na het bezoek van een grote groep Duitse orgelliefhebbers (de 'Orgeltagung') aan Noord-Brabant. Hij had daar een lezing over 19e eeuwse orgelfronten gegeven. Met Frans Sluijter, die tien jaar onderzoek deed naar de historie van het orgelfront en fotograaf Marc Bolsius hebben ze gewerkt aan de totstandkoming van het boek over het orgelfront van het groot orgel van de Sint Jan. Véronique droomde ervan 'het schitterende beeldhouwwerk naar beneden te halen' door met nieuwe fotos alles gedetailleerd vast te leggen. Vanuit de kerk zijn veel prachtige houtsnijwerkdetails nauwelijks te zien. Er is vaak te weinig licht en de afstand is bovendien groot omdat het een van de hoogste orgels in Nederland is.

Inhoud van het boek

Over de inhoud is wel wat interne discussie geweest, Véronique wilde de mooie plaatjes prominent voorin, met aan het eind wat tekst met uitleg, Frans wilde juist beginnen met de informatieve tekst en dan achterin wat foto's. Véronique: "Het moest volgens mij laagdrempelig worden met veel mooie plaatjes om te bekijken." Het was aan Wies de taak om daar een compromis in te vinden. Hij zocht naar een juiste balans tussen alle informatie van Frans en het nieuwe beeldmateriaal. Alle archiefinformatie die door Frans Sluijter verzameld was werd door Wies in een historisch perspectief geplaatst. Wies: "Het heeft toch wel even tijd gekost voordat ik uit de afzonderlijke verhalen van Frans over de betrokken orgelmakers, de schrijnwerkers en zo de samenhang begon te zien. Dat was ook ingewikkeld omdat ze, 'typisch Bosch', maar gewoon begonnen met de bouw van de galerij terwijl ze nog niet wisten hoe het orgel zou gaan worden. Ze hadden nog ruzie met drie orgelmakers..." Wies vatte alles samen en dat resulteerde in een aantal hoofdstukken waarbij de geschiedenis als leidraad werd gebruikt. Behalve de omschrijvingen van vele onderdelen, ornamenten en beeldhouwwerken die in, aan en op de orgelkas te vinden zijn, zocht hij ook vanuit zijn kunsthistorische achtergrond en kennis naar het waarom van al die aanwezige figuren. Net als in schilderijen uit die tijd heeft elk detail, elk afgebeeld voorwerp een betekenis in de context waarin het gebruikt wordt. Dat resulteerde voor dit schitterende

renaissance orgelfront in zijn interpretatie van 'een grootse synthese': de onderkant van het orgel verbeeldt vooral het aardse, met klassieke musicerende saters, humor en hartstocht, naar boven toe wordt het waardiger, hemelser, waarbij de plaats van de muziek in de religie uitgebeeld wordt en helemaal bovenin zijn de ijdelheid en vergankelijkheid vertegenwoordigd door de dood die een krijgsman en rijke burgers bedreigt. Je kunt dat ook zien als een verwijzing naar de tijdelijkheid van muziek en het eeuwig leven na de dood.

De foto's

Het is voor het eerst dat het orgel systematisch gefotografeerd is. In twee en een halve dag zijn door Marc Bolsius heel veel prachtig gedetailleerde foto's gemaakt vanaf een hoogwerker. Door die korte tijd zijn er wel een paar details bij ingeschoten... Zo mist Véronique opnamen van vijf van de acht musicerende putti, haar lievelingen. "Ik moest wel weer terugdenken aan de restauratie in 2004 waarbij een van die putti een echt lichtblauw wollen sokje aan had... Zo schattig". En Wies had graag de heilige Cecilia goed in beeld gehad, maar die was ook tussen wal en schip geraakt. Desondanks is er meer dan genoeg fotomateriaal om van te genieten. Er werd zelfs tijdens het ontwerpproces van het boek besloten om het boek nog met zestien pagina's uit te breiden zodat al het fotowerk voldoende tot z'n recht komt. Wies: "Het zat er niet in om het orgel eerst he-

en Wies van Leeuwen

lemaal schoon te maken, dat was tien jaar geleden gebeurd bij de restauratie, maar sommige mensen stoort het dat je de stoflagen op de foto's ziet."

Zijn jullie tevreden over het resultaat?

Véronique: "Jazeker. Ik had mijn droom om het orgel naar beneden te brengen en Frans had zijn idee met het onderzoek, en als je iets gaat samenvoegen moet je concessies doen. De vormgeving door Veronica Denis is helemaal fantastisch, ook met al die foto's, waar we veel complimenten over krijgen. Nou dat was mijn bedoeling, dat men verwonderd raakt van het instrument." Wies vult aan: "En af en toe geluk hebben. De tekening die Arthur Hill in 1883 van het orgel maakte dook op en die konden we nog net opnemen in het boek."

En wat weten jullie nu meer dan hiervoor?

Wies: "De rijkdom van al die details en dat ondanks sommige herhalingen toch elk detail verschillend is. Dat kon je vanaf beneden allemaal niet zien. Ze moeten er vierhonderd jaar geleden een enorme lol in gehad hebben om er iets heel moois van te maken. Ook die gedetailleerde geschiedenis in de archieven is zo leuk. Dat ze in Amsterdam de goede houtsoorten gingen bestellen en dat ze daarbij heel zorgvuldig op de kwaliteit letten." Véronique: "De gelaagdheid. Van onderaf zijn alle beeltenissen aards en dat het naar boven toe steeds 'heiliger' wordt met de dood van 'weest waakzaam' in de top, dat was voor mij een eye opener."

